

POSTANOWIENIE

Dnia 9 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Żywicka

w sprawie z odwołania M. C.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Gdańsku
o rekompensatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 9 kwietnia 2024 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z dnia 29 września 2022 r., sygn. akt III AUa 28/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od skarżącego na rzecz organu rentowego kwotę
240 zł (słownie: dwieście czterdzieści złotych), wraz z odsetkami
z art 98 § 1¹ k.p.c., tytułem zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 29 września 2022 r. Sąd Apelacyjny w Szczecinie w sprawie z odwołania M. C. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Gdańsku w przedmiocie rekompensaty, oddalił apelację ubezpieczonego od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 2 grudnia 2021 r., którym oddalono odwołanie.

Ubezpieczony wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając ten wyrok w całości. Skarżący wniósł o jego uchylenie i uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji oraz przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Zaskarżonemu wyrokowi skarżący zarzucił naruszenie prawa materialnego:

1) art. 21 ust. 2 w zw. z art. 4 w zw. z art. 49 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 164 ze zm.), przez błędną wykładnię i w konsekwencji uznanie, że ubezpieczony spełnił przesłanki do nabycia prawa do emerytury pomostowej, co wyklucza przyznanie prawa do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach,

2) art. 21 w zw. art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych, przez błędną wykładnię i nie przyznanie prawa do rekompensaty pomimo spełnienia przesłanek,

3) art. 21 ust. 2 w zw. z art. 4 ust. 7 w zw. z art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych, przez jego niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji uznanie, że ubezpieczony z mocy prawa nabył prawo do emerytury pomostowej, mimo pozostawania w stosunku pracy, co wyklucza przyznanie prawa do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach,

4) art. 21 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach pomostowych, przez ich niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji uznanie, że ubezpieczonemu nie przysługuje prawo do rekompensaty pomimo spełnienia przez niego wszystkich warunków określonych w wyżej wymienionych przepisach,

5) art. 23 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, przez jego niezastosowanie i w konsekwencji nieprzyznanie ubezpieczonemu rekompensaty w formie dodatku do kapitału początkowego, mimo zgłoszenia wniosku o emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym, co skutkowało błędnym ustaleniem wysokości świadczenia emerytalnego;

6) art. 23 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych, przez jego niezastosowanie, a w konsekwencji nieprzyznanie ubezpieczonemu rekompensaty w formie dodatku do kapitału początkowego, mimo spełnienia przez niego wymienionych we wskazanej wyżej ustawie warunków, co skutkowało błędnym

ustaleniem kapitału początkowego, a w konsekwencji błędnym ustaleniem wysokości świadczenia emerytalnego.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał, że wnosi o przyjęcie przedmiotowej skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego i potrzeby wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości. Jako istotne zagadnienie prawne autor skargi wskazał pytanie: czy pozostawanie przez ubezpieczonego w stosunku pracy, w dacie ukończenia 60 roku życia (tj. 28 września 2014 r.), jest tożsame ze spełnieniem przesłanek uprawniających do nabycia prawa do emerytury pomostowej i tym samym uniemożliwia przyznanie prawa do rekompensaty w myśl przepisu art. 21 ust. 2 wyżej wskazanej ustawy. Podkreślił, że na uwagę zasługuje fakt, iż rozwiązanie stosunku pracy jest jedną z obligatoryjnych przesłanek nabycia prawa do emerytury pomostowej. A zatem w przypadku niespełnienia niniejszej przesłanki, wadliwe jest podnoszenie, że w stosunku do ubezpieczonych została spełniona przesłanka negatywna w zakresie prawa do rekompensaty, o której mowa w art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych. W ocenie skarżącego istnieje też w sprawie potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, ponieważ mimo istnienia ustalonej judykatury wciąż istnieje potrzeba wykładni przepisów ustawy o emeryturach pomostowych dotyczących nabycia prawa do przedmiotowego świadczenia, w kontekście rozwiązania stosunku pracy. Art. 4 pkt 7 ustawy o emeryturach pomostowych czyni z rozwiązania stosunku pracy warunek nabycia prawa do emerytury pomostowej. Wątpliwości może budzić sposób rozumienia tej przesłanki. Wymóg określony w art. 4 pkt 7 ustawy należy zatem rozumieć jako warunek rozwiązania stosunku pracy z ostatnim pracodawcą zatrudniającym pracownika przed dniem spełnienia pozostałych warunków nabycia prawa do emerytury pomostowej. Pomimo stanowiska judykatury nadal istnieją wątpliwości co do rozumienia i roli przesłanki dotyczącej pojęcia rozwiązania stosunku pracy w korelacji z nabyciem prawa do emerytury. Błędna kwalifikacja przesłanki rozwiązania stosunku pracy w kontekście nabycia prawa do emerytury rzutuje na sytuację prawną wielu ubezpieczonych i tym samym pozbawia ich prawa do rekompensaty za pracę w szczególnych warunkach.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie kasacyjne według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego. Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. i tylko w przypadku przekonania Sądu Najwyższego przez skarżącego, za pomocą juretrycznej argumentacji, że zachodzi publicznoprawna potrzeba rozstrzygnięcia sformułowanego w skardze zagadnienia prawnego przy jej merytorycznym rozpoznawaniu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wskazania za pomocą wywodu prawnego, na kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 maja 2009 r., II PK 66/09, LEX nr 553691). Zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa

materialnego lub procesowego, którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wnioski o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne" (postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51; z 11 kwietnia 2012 r., III SK 41/11, LEX nr 1238126; z 31 stycznia 2013 r., II CSK 479/12, LEX nr 1293729). Obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Stosownie do utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego, oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na twierdzeniu o istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 31/18, LEX nr 2508113; z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365). Konieczne jest wykazanie przez skarżącego, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, wyjaśnienie na czym one polegają, ich uzasadnienie, a także wskazanie rozbieżnych wariantów interpretacyjnych, z odwołaniem się do dotychczasowych poglądów orzecznictwa i dostępnego piśmiennictwa (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, LEX nr 2497706), a w

szczegółności przytoczenie i poddanie analizie rozbieżnych orzeczeń sądów w celu wykazania, że rozbieżności te mają swoje źródło w różnej wykładni przepisu, bądź też przedstawienia argumentów wskazujących, że wykładnia przeprowadzona przez sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2018 r., III UK 123/17, LEX nr 2496319).

Skarżący nie zdołał wykazać występowania w sprawie wskazanych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. Sąd Najwyższy wielokrotnie natomiast odnosił się w swoim orzecznictwie do powoływanych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zagadnień. Wskazał, że rekompensata, o której mowa w art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1924), nie przysługuje osobie, która nabyła *ex lege* prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.), ale nie zrealizowała tego prawa wskutek niezłożenia wniosku o świadczenie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2018 r., III UK 88/17, OSNP 2019 nr 2, poz. 23; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2021 r., I USKP 13/21, LEX nr 3122751; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2021 r., II USK 223/21, LEX nr 3372578).

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 maja 2018 r., III UK 88/17 (OSNP 2019 nr 2, poz. 23) podkreślił, że gramatyczna wykładnia ustawowej definicji rekompensaty jednoznacznie wskazuje, że świadczenie to dotyczy takich ubezpieczonych, którzy nie mogą nabyć prawa do emerytury pomostowej i którzy równocześnie utracili możliwość nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, to znaczy takich ubezpieczonych, którzy nie spełnili łącznie warunków przewidzianych w art. 32, art. 46 lub art. 184 ustawy emerytalnej. W tym samym wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że potwierdzeniem tej tezy jest wykładnia art. 2 pkt

5 dokonywana z uwzględnieniem reguł funkcjonalnych (celowościowych). Celem tego przepisu jest bowiem przyznanie odszkodowania za rzeczywistą utratę określonych uprawnień, co oznacza, że musi dotyczyć tylko tych ubezpieczonych, którzy ze względu na niespełnienie choćby jednego ustawowego warunku (wieku, ogólnego stażu emerytalnego) nie mogli skorzystać z dotychczasowych regulacji i nabyć prawa do emerytury w wieku niższym niż powszechny wiek emerytalny, a także nie mogą skorzystać z regulacji nowych, przewidzianych ustawą o emeryturach pomostowych. Nie dotyczy to natomiast ubezpieczonych, którzy po spełnieniu wszystkich ustawowych warunków wcześniejszego przejścia na emeryturę nie zrealizowali tego uprawnienia. Również regulacja art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych potwierdza taki sposób rozumienia omawianej rekompensaty.

Kluczowa dla rozstrzygnięcia kwestii, kto może skutecznie ubiegać się o prawo do rekompensaty, a kto tego prawa zostanie pozbawiony, jest prawidłowa wykładnia pojęcia "nabycie prawa do emerytury". W doktrynie jak i w judykaturze wyodrębnia się nabycie prawa *in abstracto* (w wyniku kształtującego działania norm prawnych na sferę prawną ich adresatów, którego istota wyraża się w tym, że spełnienie warunków określonych hipotezą normy prawnej w sposób konkretny, sprawdzalny i pozytywny sprawia, iż dyspozycja normy znajduje zastosowanie jako czynnik automatycznie kształtujący sferę prawną określonych podmiotów) oraz nabycie prawa *in concreto* (na podstawie decyzji administracyjnych dotyczących osób indywidualnie chronionych). W ubezpieczeniach społecznych regułą jest przy tym kształtowanie sfery prawnej ubezpieczonych i instytucji ubezpieczeniowej z mocy prawa. Dlatego też, prawa do świadczeń emerytalnych i rentowych powstają z zastosowaniem mechanizmu ich nabywania *in abstracto* (R. Babińska, *Wzruszalność prawomocnych decyzji rentowych*, Warszawa 2007, s. 13-44; K. Ślęzak, *Ochrona emerytalnych praw nabytych*, Warszawa 2009, s. 74-95 i powołana tam literatura oraz orzecznictwo). Generalną zasadę, zgodnie z którą prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do jego nabycia ustanawia art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Regulację tę rozumie się w ten sposób, że jeżeli wszystkie przesłanki nabycia prawa do emerytury (lub renty) zostały

spełnione, to prawo do świadczenia powstaje nawet, gdy nie został złożony wniosek o jego przyznanie (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 listopada 2014 r., I UK 100/14, LEX nr 1567460; z dnia 18 lutego 2015 r., I UK 225/14, OSNP 2016 nr 11, poz. 141). Uwzględniając powyższe rozważania w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że rekompensata, o której mowa w art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych, nie przysługuje osobie, która ex lege nabyła prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym na podstawie przepisów ustawy emerytalnej, chociażby nie złożyła wniosku o to świadczenie i nie uzyskała prawa do niego potwierdzonego decyzją organu rentowego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2018 r., III UK 88/17, OSNP 2019 nr 2, poz. 23; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 2021 r., II USK 112/21, LEX nr 3252210).

W przedmiotowej skardze kasacyjnej nie zawarto żadnych nowych argumentów, które podważałyby przedstawione stanowisko.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego stosownie do art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[SOP]

[ms]